

Коржановська Ольга Петрівна, *головний спеціаліст управління у справах сім'ї та молоді Тернопільської обласної державної адміністрації*

ПРАКТИКА ПЛАНУВАННЯ ОБСЯГІВ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ЗА РАХУНОК КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Здійснення економічних перетворень за умов формування ринкової економіки повинно забезпечити достатній рівень життя громадян, що і обумовлює важливість вивчення джерел фінансового забезпечення соціального захисту населення. У конкуренції соціальної ринкової економіки виправдав себе принцип соціальної допомоги, джерелом фінансування якої стали кошти місцевих бюджетів країни. Велика роль у бюджетному процесі відводиться плануванню видатків місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення населення, оскільки від правильного визначення планових показників таких видатків залежить якість їх виконання органами місцевої влади. Дані питання досліджуються у працях вітчизняних вчених Базилевича В., Баластрика Л., Бідака В. та ін.

Планування обсягів соціальної допомоги за рахунок коштів місцевих бюджетів наділене специфічними ознаками, до яких можна віднести наступні:

– його сферою є розподільчі і перерозподільчі процеси, які супроводжуються формуванням і використанням централізованих фондів грошових коштів держави на місцевому рівні. Матеріальним змістом цих процесів виступають видатки місцевих бюджетів на цілі соціального захисту та соціального забезпечення населення;

– суб'єктами планування виступають органи місцевої законодавчої, виконавчої влади та місцевого самовря-

дування. Саме вони в межах своїх повноважень можуть найбільш ефективно використовувати соціальну допомогу для досягнення стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни;

– планування є інструментом реалізації соціальної політики держави та збалансування фінансової програми держави на плановий рік [41, с. 8].

До принципів яких слід дотримуватись в процесі планування соціальної допомоги за рахунок коштів місцевих бюджетів, можна віднести наступні:

– принцип політичного підходу, за яким планування необхідно розглядати в якості інструмента реалізації соціальної політики держави, основні напрями якої розробляються і визначаються Верховною Радою України, місцевими органами влади;

– принцип взаємозв'язку планування допомоги з прогнозуванням соціально-економічного розвитку регіонів та комплексного підходу до нього з врахуванням основних макроекономічних прогнозних показників;

– принцип забезпечення провідної ролі планування у системі управління фінансовими ресурсами місцевих органів влади. Мається на увазі визначення джерел доходів, оптимального розподілу та використання бюджетних коштів на той чи інший вид допомог з метою першочергового забезпечення фінансовими ресурсами пріоритетних напрямів розвитку соціальної сфери

через наявну систему фінансових планів в Україні;

– принцип єдності у використанні показників, методики, законодавчої та нормативної бази, класифікації, документації при плануванні;

– принцип стабільності. Він означає, що показники бюджету в частині фінансування соціальної допомоги повинні бути стабільними і, як правило, незмінними протягом року;

– принцип директивності. Він означає, що після затвердження, розміри видатків у формі соціальної допомоги, набувають сили закону України, а їх обсяги стають обов'язковими для виконання всіма суб'єктами відносин;

– принцип безперервності. Він має забезпечуватись з одного боку, використанням показників місцевих бюджетів та аналітичних показників базового року для визначення відповідних видатків даних бюджетів планового року, а з другого – єдністю перспективного, поточного та оперативного планування обсягів соціальної допомоги [1, с. 64].

Використання вказаних принципів дає можливість плануванню видатків бюджету на соціальний захист населення надати відповідний зміст, визначити його параметри, сформувати механізм впливу на соціально-економічні процеси у державі відповідно до економічної ситуації та конкретного етапу розвитку суспільства.

Організація бюджетного планування видатків бюджету на соціальний захист населення передбачає проходження його трьох стадій: складання, розгляд і затвердження.

Складання проекту видатків бюджету на соціальний захист – є першою і дуже важливою стадією бюдже-

тного процесу в цілому і бюджетного планування видатків бюджету на соціальний захист населення зокрема. В теоретичному аспекті бюджетне планування видатків бюджету на соціальний захист населення проходить три етапи:

– аналіз показників виконання бюджету за попередній період;

– розрахунки показників за кожним видом видатків;

– визначення джерел фінансування допомоги.

Такі етапи характерні для процесу складання кожного бюджету, що є обов'язковою умовою та запорукою успішної організації бюджетного планування в цілому [2, с. 210].

Так, на першому етапі фінансові органи аналізують звітні дані про виконання державного та місцевих бюджетів в частині фінансування соціальних допомог за попередній звітний період, виявляють тенденції у виконанні бюджетів, визначають фактори, які вплинули на їхні показники, розраховують очікувані дані. При цьому детально аналізуються виконання видаткової частини бюджетів у розрізі підрозділів бюджетної класифікації, визначаються резерви скорочення витрат. Другий етап складання проекту бюджету пов'язаний із розрахунками конкретних видів видатків бюджету на соціальний захист населення. Ці розрахунки здійснюються в розрізі підрозділів бюджетної класифікації з вибором та використанням найбільш оптимальних способів і прийомів проведення розрахунків (предметно-цільового, прямого розрахунку, нормативного, коефіцієнтів, статистичних, економіко-математичних тощо). На третьому етапі планування

видатків бюджету на соціальний захист населення здійснюється визначення джерел покриття видатків на соціальний захист.

Використання усіх трьох етапів планування видатків місцевих бюджетів на соціальний захист населення розглянемо на прикладі особливостей планування державної допомоги сім'ям з дітьми, як найбільшої за обсягами фінансування допомоги в Тернопільській області.

Розрахунок даного виду допомоги по Тернопільському районі на 2014 р. представлено у табл. 1. Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами надається у розмірі 100% середньомісячного доходу жінки (стипендії, грошового

забезпечення, допомоги по безробіттю тощо), але не менше 25% від розміру встановленого законом прожиткового мінімуму для працездатної особи (для непрацездатних жінок, що не зареєстровані в службі зайнятості) в розрахунку на місяць. Для розрахунку потреби в коштах на надання допомоги по вагітності і пологах незастрахованим особам необхідно мати дані про кількість одержувачів допомоги за попередній період та плановий розмір допомоги на майбутній рік. При проведенні розрахунку використовуються усереднені показники, що ґрунтуються на звітних даних фінансового управління Тернопільської районної державної адміністрації.

Таблиця 1

Розрахунок потреби в коштах на надання допомоги по вагітності і пологах по Тернопільському районі на 2014 р.*

Кількість одержувачів допомоги у 2013 р.			Розмір допомоги у 2013 р. (грн.)	Потреба в коштах на 2014 р. (тис. грн.)				
студентки	зареєстровані в службі зайнятості	непрацюючі		студентки	зареєстровані в службі зайнятості	непрацюючі	поштові витрати (1,7%)	Разом витрат
–	101	169	3600	–	363,6	608,4	16,5	988,5

* Складено на основі [3].

На основі даних наведених в табл. 1 можемо зробити висновок про те, що у Тернопільському районі серед одержувачів допомоги по вагітності і пологах через органи управління праці і соціального захисту населення переважають непрацюючі жінки – 169 осіб та безробітні, що зареєстровані в службі зайнятості – 101 особа. Виходячи із середнього розміру допомоги у 2013 р. на рівні 3600 грн., на 2014 р. заплановано профінансувати зазначену допомогу у загальній сумі 988,5 тис. грн.

Використання науково обґрунтованих принципів планування видатків місцевих бюджетів на соціальний захист населення дає можливість надати даному процесу реальний зміст, визначити його параметри, сформулювати механізм впливу на соціально-економічні процеси у державі відповідно до економічної ситуації та конкрет-

ного етапу розвитку суспільства. Організація бюджетного планування видатків місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення на-

селення передбачає проходження трьох стадій: складання, розгляду і затвердження фінансових планів органів місцевої влади.

Література:

1. Базилевич В.Д. Баластрик Л.О. Державні фінанси / За заг. ред. Базилевича В.Д. – К.: Атіка. – 2002. – 368 с.
2. Бідак В. Доцільні механізми регулювання соціального захисту населення / Бідак В. // Фінансовий консультант. – № 21. – 2013. – С. 23–26.
3. Фінансовий звіт по виконанню бюджету Тернопільського району Тернопільської області за 2013 р. – Тернопіль, 2014. – С. 5–9.

Кіндратів Мар'яна Іванівна, *головний спеціаліст відділу прийому документів
Управління праці та соціального захисту населення Збараської районної
державної адміністрації*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

В сучасних інтеграційних умовах особливого значення набуває проблема удосконалення соціального захисту населення. Разом з тим для нашої держави характерним є зростання рівня безробіття, зниження доходів населення та зменшення доступності до соціальних послуг. Не сприяє дієвості соціального захисту й інституційне забезпечення його реалізації, а саме використання радянських підходів до організації соціальної роботи, громіздка і розгалужена система стаціонарних закладів, відсутність сприятливих умов для працівників служб соціального захисту.

Інституційно-правові питання соціального захисту населення знаходяться в полі зору таких науковців як Н. Болотіна, Н. Борецька, К. Дубич, В. Загорський, М. Козоріз, В. Куценко, А. Мельник, В. Новікова, Е. Лібанова, У.

Садова, В. Скуратівський та інших. Утім дослідження теоретичних і практичних питань соціального захисту не завжди дозволяють обґрунтувати дієві рекомендації стосовно підвищення ефективності реалізації соціальної політики й оптимізації діючого механізму організації надання соціальних пільг з урахуванням міжнародних стандартів.

Довгий період часу практика господарювання в Україні впливала на становлення і розвиток державного управління соціальним захистом населення, яке розглядають як багаторівневу, ієрархічно-організовану систему заходів і механізмів держави, спрямованих на зменшення соціальної напруги. Основними елементами системи соціального захисту населення виступають соціальне страхування, соціальна допомога та послуги. Їх реалізація передбачає підвищення рівня життя